

Nederlandse plaatsnamen in Heilissem

I. Geschiedkundig overzicht

Tot in de 18de eeuw waren de dorpen Op- en Neerheilissem Nederlandstalig. Tijdens de hereniging van België met Nederland werden beide dorpen in 1823 toegevoegd aan het Nederlandstalig arrondissement Leuven – overigens zonder weerstand van de inwoners.

De verfransing zette zich in de 18de eeuw door, vooral onder impuls van Franstalige abten van de abdij van Opheilissem. Zij verpachtten systematisch hun gronden aan Franssprekende kennissen en familieleden. Eigenlijk was de verfransing al eerder begonnen. In het kerkarchief vond ik dat er in 1669 340 communicanten waren. Hiervan was een deel Vlaams en een deel Waals: *parochia partim est flandrica et partim gallica* (K 22.483, f. 9v). In de volgende eeuw, in 1742, noteerde de pastoor van Neerheilissem dat de kerkdienst in het Frans gebeurde. Wel werd catechismus in twee talen gegeven. De Vlamingen waren toen al in de minderheid: *Den dienst gebeurt in t'frants uijtgenome ondertusschen cathechismus voor wynige Duijtse kinderen* (K 22.483, f. 13v). “Duits” was in die tijd een veel gebruikt woord voor Nederlands.⁽¹⁾

Omdat de dorpen nu verwaalst zijn⁽²⁾, hebben de Vlaamse toponymisten er weinig belangstelling voor. Omgekeerd: Waalse toponymisten schrijven niets over de Vlaamse plaatsnamen in Hélécine. Dit is de reden waarom ik al enkele jaren geleden

⁽¹⁾ Zie: Jan Goossens, Laatste resten van Duits en Diets als benamingen voor de volkstaal in de Vlaamse dialecten. In: Leuvense Bijdragen 55 (1966) 85-102.

⁽²⁾ Bij de wettelijke vastlegging van de taalgrens in België op 1 september 1963, werden Op- en Neerheilissem als Franstalig beschouwd; automatisch gorden er daardoor geen *faciliteiten* voor Nederlandstaligen.

begonnen ben met het systematisch optekenen van plaatsnamen in Op- en Neerheilissem. Vooral het abdij-archief dat zich in het Rijksarchief in Brussel bevond, is een goede bron om de Nederlandse plaatsnamen van Op- en Neerheilissem op te tekenen. Na de splitsing van Brabant is dit archief verplaatst naar Louvain-la-Neuve.

Bij de fusie van gemeenten werd mij de vraag gesteld, of Heilissem een goede vertaling was van Hélécine, én of Hélécine geen recente uitvinding was. Ik heb toen geantwoord dat beide vormen al eeuwenlang naast elkaar bestaan. Terloops: er is geen enkele reden om de archaische schrijfwijze met y te gebruiken. We schrijven dus Opheilissem en Neerheilissem naast de algemene benaming Heilissem voor de fusiegemeente.

In 1929 heeft Maurice Maes al baanbrekend werk verricht. Zijn werk berust in het Leuvense Instituut voor Naamkunde. In 1936 verzamelde A.H. Van Dyck 138 Nederlandse plaatsnamen die hij publiceerde in de Mededelingen van het Instituut voor Naamkunde.

2. Nederlandse namen

Aard: 1441 *in de coutere te weetsingen wert aenden art* (K 2312, f. 67), 1464 *aen den aert* (K 8395, f. 10). – Aard is in onze regio een veld gelegen tussen hoofdwegen. Vergelijk met de Aard in Hoeleden en Kuntich.

Baan van Nodevoort naar Tienen: 1668 *op cappendael onder op heylesem regt. de bane van noerwaert op thienen oost* (K 10.864, p. 74). – Naast samenstellingen als Groenstraat, Hoolstraat, Jodenstraat bestaan veel oude wegbenamingen uit een omschrijving. Deze beantwoordt aan de formule “weg komende van A en gaande naar B”. A is het beginpunt van de weg, B het eindpunt. Naast “baan” komen andere soortnamen voor zoals dreft, gemene weg, pedeken, s’herenstraat, straat, voetpad, voetweg, weg. Soms wordt het beginpunt weggelaten. De formule wordt dan eenvoudig “weg naar B” zoals in 1695 *de Baen naer heijlecim* (K 10.865, f. 21 met tekening).

Beekborn: 1303 *in valle de supra bekeborne*, 1355 *supra fontem dictum beeborne* (Draye, 1943, p. 359), 1458 *achter beeborne op die zouwe* (K 8394, f. 1). – De Beekborne is de kleine beek die van Kappendaal komt en naar de Gete loopt. Ook Zouw van Kappendaal genoemd. *Borne*, *born* veranderde onder invloed van het Duits *Brunnen* in hedendaags Nederlands *bron*.

Bonenberg: 1458 *lancx neuen onse grote stucke inden boenenberge comende op die zouwe* (K 8394, f. 1), 1464 *supra montem versus goetsnouen dictum boenenbergh* (K 8395 f. 2v). – In Vlaanderen wordt de geringste verhevenheid aangeduid met *berg*, meestal uitgebreid met een voorbepaling. Dat is ook in Heilissem het geval. Het eerste lid is wellicht een persoonsnaam, de vlevorm van Bonin of de genitief van de Germaanse voornaam Bono (DB, 154).

Bornestraatken: 1446 *dat bornestraetken* (Draye 1943, 369), 1464 *dat bornstretelke* (K 8395, f. 1), 1742 *t'adevort regt. ... bornestraete, straete van adevort* (K 22.483, f. 12). – Aan dit straatje lag de Nieuwenhof.

Dekensput, zie Udekensput.

Driebek: 1742 *halfbunder op hulsbergh genoemd drijbeck* (K 22.483, f. 12). – Naam voor een opvallende driehoek tussen twee wegen. Ook bekend in Halle-Booienhoven.

Dries: 1464 *ad triscum nostrum* (K 8395, f. 1v), 1669 *illa autem pars vocatur vulgo den Driesche* (K 22.483, f. 3), 1697 *op het klijen kauterken regt. den dries oft straet naer kappendael bos* (K 2313, b. 42). – Dries is geen afleiding van drie, zoals lang is gemeend, maar behoort bij de Indo-Europese wortel **treu* 'wrijven' of 'vermoeien, uitputten'. Een dries liet men tijdelijk rusten, waarna begroeiing met gras en onkruid volgde. Het woord kreeg secundair de betekenis van gemeenschapsgrond of dorpsplein. In Tienen lag de Dries oorspronkelijk buiten de omheining. Na de verwoesting van de stad in 1635 werd de Dries de Grote Markt.

Duivelstraat: 1766 *op de duijvelstraete* (Draye 1943, 370), ca. 1860 *Chemin du Diable* (k. Popp, sectie C). – Veel namen werden tot op heden in vertaling of volledig vervormd bewaard.

Elzenbos: 1575 *ontrent den elssenen bossche* (K 10.858, f. 11), 1669 (land) *prope siluulam dictam communiter Elsenbosch* (K 22.483, f. 1v), 1742 *boven Elsenbosch* (K 22.483, f. 12v), 1816 *Elsen=bosch* (k. Voncken, C). – Bos in Opheilssem op de sectie C 386-387).

Ezelbeemd: 1458 *een eusel geheeten den eselbeempt gelegen bij onser molen van opheyleshem regt. de vliet vander gheeten te drie syden, ende die molenstrate opte vierde syde* (K 8394, f. 1v). – Beemd komt van **ban-made*, een ‘banale’, dit is een gemeenschappelijke hooiweide, met *ban* ‘rechtsgebied’ en *made* ‘weide’ (EWN, 244). Het is in Heilisse, zoals elders in het oosten van Brabant, het meest gebruikte woord voor grasland. Een beemd is meestal grasland van goede kwaliteit en wisselt soms af met broek.

Groenstraat: 1313 *grunestrate*, 1442 *bouen die gruenstraete* (Draye, 1943, 370), 1441 *opte groenstrate die van lare te lysmeel wert geet* (K 2312, f. 55v), 1695 *de groenstraat* (K 10.865, f. 11v), ca. 1730 vertaald *deseur le verd chemin proche nerdael* (K 8399, f. 51). – Groenstraat of Groeneweg is een bekende naam voor wegen die het hele jaar groen blijven.

Hamme (Hampteau): 1321 *in ham* (RA 1, p. 5), 1340 *apud ham* (LM, f. 4), ca. 1350 *godefridus de hamme* (K 10.885), 1464 *Hamme, jn hampteal* (K 8395, f. 37v), 1635 *ham by Lysmeel* (K 16.162, f. 2), 1669 *circa viam de Hampteau* (K 22.483, f. 3), 1742 *naer Hamme en raetshoven, Beneficie van hamteau* (K 22.483 f. 12 en 12v), 1816 *hameau d’Hamptieau* (k. Voncken, C). – Gemeente toegevoegd aan Heilisse (Hélécine). Hampteau is afgeleid van het Germaans **hammitja*, diminutief van **hamma* ‘bocht’. Het dorp ligt inderdaad aan een zeer opvallende bocht van de Gete (Herbillon, 1963, 34-35).

Kappendaal: 1132 *cappendale*, 1145 *curtem de cappendal*, 1155 *allodium de capendal*, 1182 *in terra caponúal* (Reusens, 1893, p. 185, 190, 199, 240), 1441 *bouen die meysenboom te cappendale wert* (K 2312, f. 67v), 1464 *versus cappendale* (K 8395, f. 1), 1669 *die sawwe venienti ex cappendael* (K 22.483, f. 8v). Oude Romaanse vormen vond ik bij Herbillon (Hand. 1957,

p. 57-61): 1162 *chapenval*, *cappenval*, 1182 *caponval*, 1250 *elle vacherie de Chaponval*, 1297 *chapenvaux*. – De hoeve van Kappendaal onder Opheilissen werd in 1132 door Renier van Sittere aan de jonge abdij van Opheilissen geschonken (Draye, 1943, 371). De naam Kappendaal komt ook in Goetsenhoven dikwijls voor (Kempeneers, 2002, 14-15). Kappendaal behoort tot het type poëtische naamgeving als Maagdendaal in Oplinter of Sint-Agnetendaal en Barberendaal in Tienen, waarin daal verwijst naar het aardse tranendal. Het eerste lid is niet op te vatten als ‘kappen van nonnen’. In de oorspronkelijke hoeve woonden geen kloosterzusters. Daarom is kappen eerder op te vatten als een metafoor zoals in *des hemels cappe* (MHW, 282), een verklaring die aansluit met de poëtische naam als geheel.

Kouter(ken): 1458 *int couterkijn* (Draye 1943, 362), 1464 *in culturella ante vineam conuentus* (K 8395, f. 1v), 1668 *onder op heylesem inden cauter* (K 10.864, p. 75), 1695 *inden cauter* (K 10.865, f. 29), 1816 *Cauterken* (k. Voncken, B). – Bij Voncken is het Kouterken te situeren in Opheilissen op sectie B 61-86. Kouter is een algemene benaming voor akkerland. Het woord gaat terug op Oudfrans *colture*, zelf uit het Latijn *cultura* ‘bebouwde grond’, in Vlaanderen pas verspreid in de 11de eeuw (Van Durme, 2011, 297-313).

Meizenboom: 1313 *desub meysenboom, versus arborem qui dicitur meischenboem* (Draye, 1943, 363), 1340 *prope meysenboem* (LM, f. 31c verso), 1441 *bouen die meysenboom te cappendale wert* (J 2312, f. 67v), 1695 *bijden meysenboom ontrent een boogh-sceut vant voorgaende* (K 10.865, f. 17). – De Meizenboom in Neerheilissen diende als merkpunt en komt in talrijke attestaties voor. Hij stond op de plaats waar de wegen een omgekeerde K vormen, tussen de Thier de Gossoncourt en de Chapelle Saint-Joseph (zie kaart NGI 32/8 Sud, uitgave 2000). Het eerste lid is onduidelijk. Mogelijk is het de vogelnaam mees, zoals in Meisental uit Germaans *maisōn*, f. Meise, + *dala*, n. Tal (Gysseling, 1960, p. 680).

Mergelkuit: 1464 *prope locum dictum de mergelcoute* (K 8395, p. 8v). – Mergel diende om het land te bemesten, ook bekend

in Meldert bij Hoegaarden en in Melkwezer. Kuit is een inzinking in de bodem. Het Middelnederlands Woordenboek kent het woord in deze betekenis niet.

Onvrede: 1469 *bouen den hardenwech ter plaetse geheeten den onvrede* (Wauters, 79). – Ook bekend in Budingen: 1547-1604 (beemd) *by die bruge genaempt den onvrede* (Kempeneers, 2005, 83). Onvrede is een ironische benaming voor een perceel dat te duur werd betaald, synoniem van Dure Koop en Verloren Kost (Molemans, in: Naamkunde, 1977, 39).

Oudevoort (nu Ardevoor). De oudste vorm, 1145 *aldeuort*, komt voor in een bulle van paus Eugeen III (Reusens, 1893, 190; Wauters, p. 70), 1179 *in villa Aldenuort* (Reusens, p. 229). Andere attestaties: 1256 *Sygerus de audenuort*, 1280-90 *adenuort* (Maes, 1929), 1321 *in audenworet* (RA 1, p. 11), 1340 *in territorio de oudenvoert, apud lare et oudeuort, inter esemale et oudenwort* (LM, p. 66 en 275v), 1622 *tusschen Raetshouen ende Adevoort* (K 10.886, f. 16v). – Ardevoor(t) is thans een gehucht in Ezeemaal en Neerheilisse. Volgens oude attestaties werd de naam voorheen ook gebruikt voor grote delen van Laar tot in Neerwinden. Ardevoor heeft zich ontwikkeld uit Germaans **alda* ‘oud’ + **furdu* ‘voorde > voort’. Dit is een doorwaadbare plaats, een plaats waar men door een water kan gaan. Genoemd naar de Oude Voorde in de Kleine Gete, op de weg van Tienen naar Landen.

Papenbunder: 1742 *een bunder in Braecaüter genoemt het papen bunder* (K 22.483, f. 12), 1759 *het papenbunder gelegen op den Braecaüter onder Neer Hylisse* (o.c., f. 16). – Land in Neerheilisse. Papen is een persoonsnaam (DB, 934). Zoals elders in het Hageland werden in Neerheilisse terreinwoorden gevormd met bunder. In het oosten van Brabant was een oude bunder gelijk aan 1 ha 30 a 46 ca, afgerond 1,3 ha. Vanaf 1820 werd een bunder gelijkgesteld met een hectare, voorlopig met behoud van de oude benaming. Een bunder werd onderverdeeld in 4 dagmalen.

Sint-Plissisborn: 1669 *supra vnum hortum clausum iacentem supra fontem Sancti Sulpitij vulgo sint plissis borne contiguum vie regie* (K 22.483, f. 5), 1742 (blok) *by fontyne S. Sulpitius* (o.c.,

f. 12). – Nog bekende bron, genoemd naar Sint-Sulpitius. Een groot deel van het leidingwater van Tienen komt nog altijd van deze bron.

Solveld: 1469 *tsolvelt*, 1470 *tgroot solvelt* (Draye, 1943, 366), 1575 *voer nederdaele opt solvelt* (K 10.858, f. 8v), 1669 *in campo vulgo de tsoluelt* (K 22.483, f. 5). – Sol betekent modderpoel, moeras (Draye).

Steenberg: 1280-90, 1293 *ver le stembir*, 1298 *steenbergh* (Draye 1943, 366), 1464 *triscum dictum den steenbergh* (K 8395, f. 1), 1575 *op den steenberch* (K 10.858, f. 11v), enz. Nu nog bekend in Opheilisssem: 1982 *Le Steenberg* (k. NGI 32/7-8).

Steenbergdelle: 1314 *alle stinbergedelle* (Draye 1943, 366). – Delle is een lichte inzinking in het terrein. Delle komt uit het Germaans **daljō*, verkleinwoord van dal.

Stretelken: 1464 *retro paruum Ruellam dictam streetelken* (K 8395, f. 1). – Kleine straat, idem als Straatje zoals in 1742 *een straetje gaende naer de geete* (K 22.483, f. 13v).

Strijland: 1575 *strylant, gelegen opden galgenberch* (K 10.858, f. 7v), 1627 *het strylant gelegen opden galgenberch* (K 10.862, f. 17v). – Strij(d) komt in de toponymie voor in verband met betwistingen over grenzen, zoals in Strijdbosch in Attenrode-Wever, 1530 *strybosch*, 1541 *den strybossch* (Kempeneers, 2007, 224). Vergelijk ook met Strijdland in Oorbeek en Strijddries in Kuntich.

Tombelle: 1294 *juxta locum dictum tumbellam*, 1458 *opte tombelle* (Kempeneers, 2019, 25). – Ook bekend in Ezemaal. Deel van de Steenberg tussen Oudevoort en Meer, onder Ezemaal langs de Longa. Genoemd naar een kleine grafheuvel: Latijn *tombella*, verkleinwoord van *tumba* ‘graf’.

Tomme: 1668 *onder op heylesem onder de tomme by den wech van nodwart naer thiene* (K 10.864, p. 70). – Herinnert aan een Romeinse grafheuvel zoals de nog bestaande Drie Tommen in Tienen.

Udekensput: 1464 *inden udekensputte* (K 8395, f. 3v), 1575 *jnde veykensput* (verbeterd in *vkensput*) (K 10.858, f. 5v), 1669 *inde Vdekensput circa den coelschen wech* (K 22.483, f. 3v), 1759 *sekere plaetse genaemt udekensput ofte hutseput* (K 22.483, f. 16).

Later vervormd tot **Dekensput**: 1627 *onder Dykensput* (K 10.862, f. 13v), 1647 *inden dekensput bouen adeuort ontrent den keulschenwech* (RA, f. 67v).

Vijf Wilgen: 1575 *aen dat cruijsken oft geheeten aen die vijff willegen* (K 10.858, f. 5v). – Kruisken is meestal een kruising van wegen, maar kan ook verwijzen naar een houten of stenen kruis. Wilg is de bekende boom.

Vloedgracht: 1575 *jnden zijpe regt. die vloet grecht die coempt vuyten vijuers* (K 10.858, f. 9v), 1695 *de Vloetgracht* (K 10.865, f. 30 met tekening), 1742 *block by fontyne S. Sulpitius regt. ... vloetgracht* (K 22.483, f. 12). – Vloed komt uit Germaans **flōdu* ‘vloed, rivier’, afgeleid van het werkwoord **flōan* ‘vloeien’. Het is vooral bekend in de samenstelling Vloedgracht. Dit woord staat niet in Van Dale.

Walenweg: 1647 *aenden waelenwech ontrent cappendael bosch* (RA, f. 66v), 1697 *bij kappendael bos opden waele wech* (K 2313, b. 42). Later vertaald: ca. 1860 *chemin des Wallons* (k. Popp, sectie D Neerheilissem).

Zavelstraat: 1669 *vie communter dicte de sauelstraete tendenti versus de zijpe* (K 22.483, f. 1v). – Benoeming naar de aard van de bodem. De Zavel is het grensgebied tussen Neerheilissem en Meer aan de Longastraat.

Zijp: 1575 *de zijpe* (K 10.858, f. 2), 1668 *het crom bunder gelegen op de sype* (K 10.864, p. 19), ca. 1860 *coulant d'eau de la Syp* (k. Popp, sectie A). – Zijp behoort bij Middelnederlands *sipen*, Nederlands *sijpelen*, uit Indo-Europees **seip* ‘uitgieten, druppelen’ (Pokorny, 894). Zijp komt vooral in Oost-Brabant voor.

Zouw: 1458 *achter beeborne op die zouwe* (K 10.8394, f. 1), 1575 *op de sauwe* (K 10.858, f. 10), 1669 *acqueductui vulgo die sauwe venienti ex cappendael* (K 22.483, f. 8v). – Voor de betekenis kan men uitgaan van Indo-Europees **seu* ‘vloeien’ (Pokorny, 912) en ablautvarianten **sou*, *sōu*.

Zwelmstraat: 1575 *op de straete geheeten de* [bijgevoegd] *szwelmestraet leydende van opheylissem naer geldenaecken* (KAB 10.858, f. 11v), 1627 (land) *gelegen tot opheylissem aende zwelme strate gande van opheylissem naer geldenaken* (K 10.862, f. 26). – Zwelm: zwaluw.

3. Bibliografie

3.1 Afkortingen

DB	Debrabandere
EWN	Etymologisch Woordenboek van het Nederlands
regt.	regenoot, aangrenzend
Hand.	Handelingen van de KCTD.
k.	kaart
K	Kerkarchief
KCTD	Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie.
LM	Liber mense (Tienen)
MHW	Middelnederlandsch handwoordenboek
RA	Rekeningen van de Armentafel
v	verso

3.2 Onuitgegeven bronnen

Leuven. Rijksarchief

* *Kerkarchief van Vlaams-Brabant*

Klooster van Sint-Bernardsdaal

K 10.858. Boek van de renten, pachten en cijzen omtrent Tienen, toebehorend aan het klooster van Sint-Bernardsdaal, 1575 (met aanvullingen in 1687). 28 folio's met vooraan tafels.

K 10.862. Idem, 1627 en aanvullingen tot 1687, met enkele figuratieve kaarten [opgesteld door Jan van Borren], 69 folio's.

K 10.864. Kaartboek figuratief, 1668 en aanvullingen. 8 + 137 bladzijden. Met verwijzingen naar de kaarten van Jan van Borren in 1627.

K 10.865. Idem, met figuratieve kaarten. 47 folio's.

K 10.885. Tienen, Goetsenhoven en Heilisseem. Overzicht van inkomsten. 14e eeuw, 1 rol.

K 10.886. Register van de goeden van Sint-Bernardsdaal, vernieuwd door Cornelis vander Avoort, 1622, 34 folio's.

K 16.162. Staat van goederen en inkomsten van de pastorie van het Begijnhof. Circa 1635. 41 folio's.

Louvain-la-Neuve. Rijksarchief

* *Kerkarchief. Abdij van Heilisseem (K)*

K 8394. Relevé des biens de l'abbaye, 14e-16e siècle. 304 folio's.

K 8395. Status officij monasterij heylechiniensis. Vernieuwd door abt Siger in 1464.

K 8399. Idem, 16e-18e siècle.

Tienen. Stedelijk Archief Tienen (SAT)

** Kerkarchief van Vlaams-Brabant*

K 2312. Verhuurboek van de H. Geesttafel, 1441.

K 2313. Bundel 42. Klad van het Kaartenboek der Armentafel van Tienen met beschrijving van de reengenoten. Circa 1697 met figuratieve plans.

K 22.483. Neerheilisse. Rekeningen van pastoor Peter Leclercq 1669, van pastoor J.B. Van Kerckhoven 1742, en van pastoor J.J. Nijs 1759.

** Rekeningen Armentafel Tienen (RA)*

Liber mense sancti spiritus thenensis (LM). Cijnsboek van de Tafel van de H. Geest. Tienen, 1340. 284 folio's.

RA 1321-22. Rekeningen door klerk Arnoldus van Kerkeem. Boekdeel 1, 70 blz.

RA 1379. "Dits dmaenboec der tafelen sheylchs geests van thienen", 99 blz. Eerste maal in het Nederlands. Boekdeel 62 en 63.

RA 1646-47. Rekeningen van rentmeester P. Van Ranst. 303 folio's.

3.3 Uitgegeven werken

DEBRABANDERE, Fr. Woordenboek van de familienamen in België en Noord-Frankrijk (DB). Amsterdam-Antwerpen, 2003.

DE RUIJG, W. A. Phonétique et morphologie du patois de Neerheylisse. Amsterdam, Duwaer, 1949, 106 blz. + kaart.

DRAYE, H. De Studie van de Vlaamsch-Waalsche Taalgrenslin in België. Leuven, 1942. In: Hand. KCTD, 1943.

Etymologisch Woordenboek van het Nederlands (EWN). 4 delen. Amsterdam, 2003-2009.

GYSSELING, M. Toponymisch Woordenboek (...). 2 delen. Tongeren, 1960.

HERBILLON, J. Toponymes hesbignons (Ha-). In: Handelingen van de KCTD, jg. 37 (1963), p. 25-55.

KEMPENEERS, P. Oost-Brabantse Plaatsnamen. 9. Goetsenhoven. Leuven, 2002.

KEMPENEERS, P. Toponymie van Budingen. Een geschiedkundige en toponymische studie. Tongeren, 2005.

- KEMPENEERS, P. Toponymie van Attenrode-Wever. Een geschiedkundige en toponymische studie. In: Hand. van de KCTD, jg. 79 (2007), p. 195-348.
- KEMPENEERS, P. Ezemaal – Laar. Plaatsnamen en hun geschiedenis. In: Ons Landens Erfdeel, jg. 42, nr. 101 (2019).
- MAES, M. Toponymie van Neerheylissem, 1929. 217 blz. Leuven, Instituut voor Naamkunde.
- MAES, M. Toponymie van Opheylissem, 1929. 174 blz. Leuven, Instituut voor Naamkunde.
- POKORNY, J. Indogermanisches etymologisches Wörterbuch. 2 delen. Bern-München, 1959-1969.
- REUSENS, E. Documents relatifs à l'abbaye norbertine de Heylissem. In: Analectes pour servir à l'histoire ecclésiastique de la Belgique, jg. 24 (1893), p. 182-240.
- VAN DURME, L. Kouter opnieuw bekeken. In: Handelingen KCTD, jg. 83 (2011), p. 297-313.
- VAN DYCK, A.H. Vlaamse plaatsnamen te Heilisseem. In: Mededeelingen (...). 12de jg., 1936, p. 45-54
- VERDAM, J. Middelnederlandsch handwoordenboek. Leiden, 1932, 3e druk. Onveranderde herdruk door C.H. Ebbinghe Wubben. Den Haag, 1979.
- WAUTERS, A. Géographie et histoire des communes belges. Canton de Tirlemont. Bas-Heylissem (Neer-Heylissem), 1875, p. 77-92.
- WAUTERS, A. Idem. Haut-Heylissem (Op-Heylissem), 1875, p. 93-122.

3.4 Kaarten

- POPP, P.C. Kadasterkaart van Neerheylissem, circa 1860. Op te zoeken via Cartesius. Intikken Neer-Heylissem, met koppelteken.
- VONCKEN. Opheylissem. Algemeen plan, Sectie A, B en C, 1816. (Op te zoeken via Cartesius).

Paul KEMPENEERS